

приємства щодо визначених факторів впливу на цей процес.

Попередні складові процесу управління маркетинговою політикою визначають перелік заходів щодо формування та реалізації маркетингового комплексу. Так, кожен із наведених його елементів при виборі заходів щодо товарної, цінової, збутової, комунікаційної та кадрової політики обов'язково має взаємозв'язок із поставленими цілями, існуючою ринковою ситуацією, потенційними можливостями підприємства та являє собою поєднання найбільш доцільних стратегічних підходів, необхідних для моделювання маркетингової політики підприємства.

Наведена послідовність процесу управління маркетинговою політикою означається альтернативним підходом, оскільки у кожному із наведених етапів його здійснення можливо формування власної структури управління, обраної керівництвом конкретного підприємства. Втім, загальна тенденція наведеного процесу відповідає сучасним вимогам ринку і потребує від підприємців не тільки знань економіки, фінансів, бухгалтерського обліку, а й таких, недостатньо досліджених, як менеджмент і маркетинг.

У подальших дослідженнях ми здійснимо огляд управлінських процесів у кожному із елементів комплексу маркетингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войчак А. В. Маркетинговий менеджмент : підручник / А. В. Войчак. – К. : КНЕУ, 2009. – 328 с.
2. Карпенко Н. В. Маркетингова діяльність підприємств споживчої кооперації : монографія / Карпенко Н. В. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2010. – 259 с.
3. Карпенко Н. В. Управління маркетингом на підприємствах малого та середнього бізнесу : монографія / Н. В. Карпенко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 363 с.
4. Куденко Н. В. Маркетингові стратегії фірми : монографія / Н. В. Куденко. – К. : КНЕУ, 2002. – 245 с.
5. Ламбен Жан-Жак Менеджмент, ориєнтований на ринок / Жан-Жак Ламбен ; [пер. с англ. под ред. В. Б. Колчанова]. – С.Пб. : Питер, 2005. – 800 с. : ил. – (Серия «Классика МВА»).
6. Маркетинг менеджмент : науч. изд. / под ред. Л. В. Балабановой. – Донецк : ДонГУЭТ, 2001. – 549 с.
7. Павленко А. Ф. Маркетинг : підручник / А. Ф. Павленко, А. В. Войчак. – К. : КНЕУ, 2003. – 246 с.
8. Хулей Г. Маркетинговая стратегия и конкурентное позиционирование : [пер. с англ.] / Грем Хулей, Джон Сондерс, Найджел Пирси. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. – 800 с.

УДК 330.322

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА КАТЕГОРІЇ «ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОСТІР» У ПОНЯТІЙНОМУ АПАРАТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. М. Лісовицький, доктор економічних наук; Н. В. Фесенко

Формування та розвиток ринкових процесів будь-якої держави характеризується взаємодією наявного капіталу, розвитком інфраструктурного забезпечення, рівнем науково-технічного потенціалу та виробничих потужностей підприємств. Не менш важливою компонентою економіки є також стан процесу

залучення та формування інвестиційних потоків у країні. На якість, напрями та обсяги інвестиційних потоків суттєво впливає інвестиційний простір, у якому вони переміщуються та формуються. Необхідно також зазначити, що зростаючі останнім часом глобалізаційні процеси зумовлюють і підвищення вимог до

інвестиційного простору країн і регіонів, які конкурують за залучення додаткових інвестиційних потоків, що дозволяють забезпечити економічне зростання. Однак в умовах світової фінансової кризи масового вкладання іноземних капіталів у вітчизняну економіку не відбувається. Є два способи залучення інвестиційних потоків. Перший – концентрація ресурсів у руках держави та збільшення капітальних державних вкладень, що в Україні зараз здається проблемним. Другий – залучення масштабних приватних інвестиційних потоків, що є більш природним для розвинутої економіки. Але для таких потоків вкрай потрібен сприятливий інвестиційний простір, щоб стимулювати заощадження та покращувати стан інвестиційного іміджу країни. Тільки у цьому випадку приплив іноземних інвестиційних потоків зможе доповнитися завершенням відтоку вітчизняного капіталу за кордон, від чого залежить майбутнє вітчизняної економіки, політична та соціальна стабільність у країні. З огляду на вищезазначене актуальним є питання концептуального осмислення сутності та структури категорії інвестиційного простору.

Метою дослідження є аналіз існуючих поглядів на категорії «інвестиційний простір», «інвестиційний клімат», «інвестиційне середовище» та «інвестиційний комплекс»; 2) уточнити визначення категорії «інвестиційний простір»; 3) з'ясувати структуру категорії «інвестиційний простір», що є одією із визначальних у категоріальному апараті інвестиційної діяльності.

Теоретичною та методологічною базою досліджень були праці вітчизняних і закордонних учених у галузі інвестиційної діяльності. В процесі дослідження ми використовували загальнонаукові методи аналізу й синтезу, порівняння, аналогії, узагальнення.

В економічній літературі автори досліджували різні види просторів: соціальний, інформаційний, економічний, у тому числі інвестиційний, фінансовий, інноваційний та ін. Кожен із них вилучається для аналізу відповідно до мети, об'єкта і предмета дослідження, які ставить перед собою той чи інший автор. Такий підхід до вивчення різних явищ в економічному та іншому середовищі цілком виправданий

і має право на існування. При цьому аналіз праць сучасних учених дозволяє стверджувати, що економічний простір виконує функцію первинного, системоутворюючого, що поглинає в себе інші простори. Отже, зважаючи на вищезазначене, доцільно, на нашу думку, насамперед розглянути сутність категорії «економічний простір».

Усе частіше економічний простір є об'єктом досліджень в економічній науці та об'єктом докладання управлінських зусиль. Використання просторового підходу в економічній науці – напрям, суть якого не нова, підтвердженням цього можуть бути праці таких економістів, як К. Маркс, Ф. Перру, Дж. Фрідман, А. Вебер, І. Тюнен та інших, однак активно розвивається останнім часом. Розробці проблематики економічного простору присвячені праці Р. Бекова, О. Біякова, В. Нусратулліна, Л. Канторовича, С. Парінова, О. Гульбасова та ін. Необхідно відзначити, що за кордоном виокремився самостійний науковий напрям – просторова економіка.

Вивчення різних поглядів, що зустрічаються в економічній літературі, свідчить про спрощення сутності терміна «економічний простір». Найбільш часто економічний простір трактують як певні географічні рамки, в яких існує економічна система. Межі цих рамок у різних авторів простягаються від єдиного світового економічного простору до регіонального. Яскраво виражений територіальний відтінок поняття «економічний простір» обумовлений історичним аспектом його розвитку. Проблеми формування та розвитку економічного простору зустрічаються ще в працях Адама Сміта, що обґрунтував концепцію абсолютних переваг (теорема обміну, яка встановлює зв'язок ринку, поділу праці й ефективності виробництва), і Давида Рікардо, який створив теорію порівняльних переваг (принцип порівняльних переваг у міжрегіональній торгівлі та теорія ренти за місцем розташування).

Однак інтерес викликають підходи, що враховують не стільки адміністративні кордони, скільки відносини між суб'єктами для визначення економічного простору. Так, О. В. Гульбасов називає економічним простором такий простір, який утворений: а) фізичними та юри-

дичними особами (суб'єктами), які для реалізації своїх економічних потреб і економічних інтересів вступають в економічні відносини; б) фізичними та нефізичними об'єктами, які є джерелами економічних інтересів і економічних відносин. У вузькому сенсі економічний простір являє собою простір відносин і зв'язків, що виникають у процесі суспільного виробництва і відтворення. Пропонований підхід до розуміння просторовості відкриває можливості для розгляду простору не просто як простору тел (наприклад, фізична простір), а як простору процесів і пов'язаних із ними понять, узятих разом з їх практичною реалізацією та осмисленням [5].

О. А. Біяков економічний простір розуміє як систему відносин між господарюючими суб'єктами, що реалізують приватні економічні процеси, і суб'єкт сукупного економічного процесу щодо формування очікуваного результату їх діяльності. Таке розуміння «економічного простору» видається нам найбільш цікавим з погляду методології вивчення різного роду відносин, у тому числі й інвестиційних [2].

Аналіз останніх досліджень підтверджує, що інвестиційний простір країни – один із найважливіших чинників складної системи економічного простору країни, однак визначенню сутності зазначеної категорії присвячено не так багато праць. Це пояснюється тим, що більшість дослідників ототожнюють категорії «інвестиційний простір», «інвестиційний клімат» та «інвестиційне середовище». Більшість робіт при цьому посвячені вивченню інвестиційного простору на рівні окремого регіону. Так, В. Г. Рожманов надає таке трактування: «інвестиційний простір регіону – це сукупність залучених інвестицій у регіональне господарство, які динамічно пов'язані з територіальною організацією виробництва та системою економічних відносин у регіоні» [13, с. 31]. Надане визначення здається нам дещо одноплановим, оскільки характеризує лише обсяги залучених інвестицій, середовища їх формування та функціонування при цьому залишається поза увагою автора. Крім того, зазначений автор вважає, що до головних чинників інвестиційного простору доцільно від-

носити саме ті фактори господарювання, які утворюють найбільші проблеми у здійсненні інвестицій і перетворенні господарства на ринкових засадах [13]. Це теж викликає сумніви, оскільки під час прийняття інвестиційних рішень інвестор аналізує не тільки проблемні зони інвестиційного простору, а також його позитивні фактори та переваги, співвідносячи таким чином рівень інвестиційного ризику та прибутковості.

Вважаємо, що доцільно розглядати інвестиційний простір країни як сукупність взаємопов'язаних суб'єктів, об'єктів і умов інвестування, в межах якої реалізується інвестиційний процес у вигляді відносин між суб'єктами інвестування в інвестиційному середовищі з реалізації економічних інтересів, направлених на можливі результати спільної діяльності.

Беззаперечним є і те, що інвестиційний простір України на сьогодні є конкурентним середовищем як з позицій конкуренції інвесторів за кращі інвестиційні проекти, галузі та території для потенційного прямого інвестування, так і з позицій конкуренції певних підприємств, галузей і регіонів за потоки ПІІ. На протипагу до конкуренції інвесторів за території (галузі, підприємства, проекти) конкуренція територій (галузей, підприємств, проектів) за потоки ПІІ в Україні є набагато сильнішою. Цілком очевидним тоді є той факт, що інвестиційний простір країни може функціонувати і у формі ринку, на якому йде боротьба за певні ресурси (тобто ПІІ) з боку (у даному контексті) територій, галузей, підприємств, проектів.

Вважаємо, що інвестиційний простір володіє внутрішнім і зовнішнім середовищем. Внутрішнє середовище функціонує згідно з напрямами та нормами, що висуває для нього зовнішнє середовище. Зовнішнє середовище інвестиційної діяльності – набір факторів, які існують поза зоною контролю і впливу відокремленого бізнесу, та мають як позитивний, так і негативний вплив на розвиток його інвестиційної діяльності. Тобто це сукупність активних суб'єктів сил і факторів, які впливають на результати інвестиційної діяльності підприємства, на досягнення поставлених цілей. Аналіз інвестиційного простору країни

дозволяє потенційному інвесторові визначити ступінь її інвестиційної привабливості та ризикованості та прийняти рішення щодо інвестування.

Таким чином, варто зазначити, що категорія інвестиційний простір характеризується складністю та комплексністю. Тому, вважаємо за доцільне, розглядати інвестиційний простір на макро- і мікрорівнях.

Макрорівнем інвестиційного простору держави вважаємо її інвестиційний клімат. Більшість вітчизняних учених при визначенні сутності інвестиційного клімату звертаються до факторного підходу, тобто розглядають його як сукупність факторів і умов, що наявні на певній території та визначають її привабливість для інвестора [2, 10].

Клімат інвестиційного середовища визначається комплексом факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру (серед яких економічні, політичні, соціальні, правові, організаційні, соціокультурні та ін.), які створюють суб'єктам інвестиційної діяльності передумови для ефективного інвестування в межах певної території або галузі. Він може бути сприятливим, нейтральним або несприятливим. Інвестиційний клімат визначається співвідношенням інвестиційної привабливості (фактором пропозиції) та інвестиційної активності (фактором попиту). Привабливість інвестиційного середовища відображає оцінку суб'єктів інвестиційної діяльності про спроможність інвестиційного середовища, що забезпечується поєднанням сукупності умов інвестування в межах, що аналізується, об'єкта (підприємство, регіон, галузь, країна) і які визначають його інвестиційний потенціал, можливість забезпечити максимальний рівень дохідності або мінімальний рівень ризику на заданий період часу [9].

О. В. Носова дає таке визначення: «Інвестиційний клімат – це ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (галузі, регіоні, підприємстві) стосовно інвестицій, що могли б бути зроблені в країні (галузь, регіон, підприємство)» [11, с. 59]. Однак нам здається, що таке визначення більш до речно використовувати для категорії «інвес-

тиційна привабливість», що і робить автор у подальших працях [10].

Деякі вчені трактують інвестиційний клімат як узагальнену характеристику сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлюють привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку держави, регіону, корпорації) [15, с. 14].

Вважаємо, варто погодитись із визначенням, що надає Державне агентство України з інвестицій та розвитку: інвестиційний клімат – сукупність економічних, правових, регуляторних, політичних та інших факторів, які у кінцевому рахунку визначають ступінь ризику капіталовкладень та можливість їх ефективного використання [21].

Технологічне середовище теж є визначним фактором інвестиційного клімату. Саме науково-технічний прогрес був, є і залишається тим визначним фактором, який дає позитивну оцінку не тільки розвитку виробничих процесів, а й стану інвестиційного клімату. Розвиток інновацій формує можливості щодо виробництва товарів більш високої якості та появи нових технологій, що розвиває галузь венчурного інвестування та підсилює інвестиційну привабливість країни. Слід також відмітити, що з огляду на те, що за своєю природою венчурний капітал може бути направлений тільки у приватний бізнес, суб'єкти венчурного (найбільш ризикового) інвестування здійснюють венчурне інвестування у акціонерний капітал малих і середніх підприємств, які створені у наукоємних галузях з метою розроблення та апробації нової технології або наукового дослідження в обмін на відповідний пакет акцій. Отже, індикатором інвестиційного клімату держави можна вважати і стан малого та середнього підприємництва.

Стан інвестиційного клімату та розвиток інвестиційної науки визначається ще й інтеграційними процесами науки, освіти, практики, що пов'язані з формуванням власної української наукової думки.

Крім того, поза увагою багатьох учених залишається стан соціально-культурного становища країни, як одного з факторів інвести-

ційного клімату. Значний вплив на розвиток інвестиційного клімату мають і соціально-демографічні процеси, хоча вони і змінюються доволі повільно. Однак у нинішніх складних економічних умовах ці фактори призводять до істотних змін у інвестиційній діяльності. Так, зміни рівня чисельності населення, статеві-віковій структурі, зайнятість, безробіття, рівень життя і купівельна спроможність населення впливають на рівень і динаміку попиту, потенціальну та реальну місткість ринку.

Таким чином, інвестиційним кліматом держави слід розуміти як сукупність політичних, правових, економічних, технологічних і соціальних умов, що забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних і закордонних інвесторів. Такими умовами насамперед є:

- існуюча у державі стратегія державної політики у сфері інвестиційної діяльності;
- існуюча система державного регулювання інвестиційної діяльності в країні та ступінь ефективності її функціонування (законодавство у сфері інвестування та ступінь ефективності його виконання);
- природно-ресурсне забезпечення країни;
- кількість і ступінь розвитку малих і середніх підприємств;
- стан інформаційних систем та інформаційного поля інвестиційної діяльності;
- стан розвитку й ефективність проектних і науково-дослідних організацій, що займаються інноваційними розробками;
- частку підприємств, що здійснюють інноваційні процеси власними силами;
- науковий потенціал і ефективність організацій, що забезпечують підготовку кадрів.

Інвестиційний клімат безпосередньо впливає на основні показники соціально-економічного розвитку країни. Позитивний інвестиційний клімат сприяє вирішенню соціальних проблем, забезпечує високий рівень зайнятості населення, дозволяє оновлювати виробництво, проводити модернізацію й нарощування основних фондів підприємств, упроваджувати новітні технології тощо. Отже, в даний час стабілізація інвестиційного клімату є найважливішим завданням для України.

Інвестиційний клімат не повинен порушувати комплексні якості економічної стійкості й економічної безпеки господарських систем. Це зумовлює необхідність оптимізації існуючої структури економіки. Варто враховувати баланс інтересів інвесторів у соціально-економічній системі країни, що інвестується, а також враховувати необхідність структурних перетворень [15]. З метою забезпечення балансу інтересів інвесторів і економічної системи, що інвестується потрібна комплексна оцінка ефективності використання залучених інвестицій та сприятливості інвестиційного клімату. З цього погляду навряд чи можливо розглядати як ознаку більш раціонального інвестиційного клімату обсяги залучених інвестицій і їх зростання без урахування наслідків для економічної системи.

Інвестиційний клімат будь-якої господарської системи характеризується значним динамізмом і постійно змінюється. Особливо це характерно для вітчизняних умов. Саме тому актуальним є моніторинг інвестиційного клімату. У світовому досвіді поширені три варіанти подібного моніторингу. Перший відстежує стан інвестиційного клімату держави без виділення окремих господарських систем (екологічних зон, регіонів, галузей). На такому моніторингу спеціалізуються більшість закордонних консалтингових фірм. Другий варіант (дворівневий) передбачає здійснення моніторингу як для країни в цілому, так і для окремих регіонів. Третій передбачає проведення моніторингу за укрупненими міжрегіональними економічними зонами, регіонами та галузями (трьох або чотирирівневий моніторинг) [15, 17].

Мікрорівнем інвестиційного простору держави вважаємо її інвестиційне середовище. Проблеми, пов'язані зі впливом інвестиційного середовища на інвестиції, розглянуто в наукових працях А. П. Гречан, І. В. Колос, І. М. Кулініч, О. А. Луговського, Л. Я. Ляхович, Ю. В. Махнорилова, Г. Г. Нефьодової, Ю. В. Савінової, В. Ф. Столярова, Ю. В. Чорного, Ю. Ю. Ямко. У працях цих авторів, були розглянуті питання інвестиційної привабливості, інвестиційної активності, інвестиційного клімату та інших складових інвестицій-

ного середовища. Досліджуючи теоретичні та практичні аспекти такої категорії інвестування, як «інвестиційне середовище», необхідно підкреслити відсутність єдиного трактування цього поняття, його структурних елементів. Наведемо деякі думки з цього приводу.

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. № 1560-ХІІ інвестиційне середовище трактується як «сукупність правових, економічних та інституціональних умов, що визначають правила функціонування різних типів цінних паперів на ринку, умови їхньої купівлі та продажу, тенденції динаміки цін, а також особливості руху капіталів і зміни щодо нерухомості» [1].

В. В. Зимовець, С. П. Зубик інвестиційне середовище розуміють як підсистему ринкового середовища, що забезпечує рух особливого виду товару – інвестицій. Інвестиційне середовище передбачає наявність таких головних елементів: фінансових ринків, найважливіше значення серед яких для фінансових посередників мають фондові ринки (ринки цінних паперів); фінансових інструментів (відомих також як фінансові активи), основними з яких як за обсягами, так і за значенням є цінні папери; суб'єктної інфраструктури, центральне місце в якій посідають фінансові посередники (відомі також як небанківські фінансові інститути)». [6] Таке розуміння структури інвестиційного середовища, на наш погляд, охоплює лише частину інвестицій (а саме фінансових), що суттєво звужує межі інвестиційного середовища.

Широке трактування інвестиційного середовища надає А. В. Череп: «...це середовище, у якому функціонують усі об'єкти національного господарства, головним серед яких є підприємств, виробник матеріальних цінностей» [17].

Крім того, У. Шарп надає таке визначення інвестиційного середовища – «фінансова структура у якій оперують інвестори, що складається з цінних паперів, які обертаються на ринку, способів та умов їх купівлі та продажу» [20]. Таке визначення у глобальному контексті нам здається вузьким.

Не можемо погодитися з авторами, які не вбачають суттєвої різниці між категоріями

«інвестиційний клімат» і «інвестиційне середовище». Так, П. Н. Коюда надає таке визначення: «інвестиційне середовище» – це сукупність економічних, політичних, соціальних, правових, технологічних і других умов, покликаних сприяти ефективній трансформації заощаджень в створення нового капіталу. Авторів доцільним здається відносити до елементів інвестиційного середовища безліч об'єктів інвестування; безліч суб'єктів, учасників інвестиційної діяльності; інвестиційні ринки, що реалізують механізм купівлі-продажу різних об'єктів інвестування; інвестиційні інститути [7].

Розглянувши визначення дослідників-економістів з метою розкриття цих понять з погляду якісних характеристик інвестиційного середовища, запропоновано надати таке тлумачення: інвестиційне середовище – складається з інвестиційного комплексу, безпосередньо суб'єктів та об'єктів інвестиційної діяльності, інвестиційних ринків та інвестиційних інститутів.

Інвестиційне середовище може бути внутрішнім (таким, що залежить від об'єкта і може повністю або частково управлятися чи змінюватися ним) і зовнішнім (таким, що не залежить від об'єкта, що розглядається).

Зовнішнім інвестиційним середовищем є система органів виконавчої влади які можна розглядати за такими групами:

- державні органи й установи, які здійснюють державну реєстрацію інвестицій та суб'єктів інвестиційної діяльності;
- органи загальноекономічного й зовнішньоторговельного державного регулювання у сфері інвестиційної діяльності (Митна служба, Міністерство економіки);
- державні органи фінансово-кредитного і валютного регулювання і контролю інвестиційної діяльності;
- державні органи фіскально-податкового державного регулювання і нагляду у сфері інвестиційної діяльності;
- органи державного регулювання інвестиційної діяльності на фондовому ринку й у сфері приватизації.

До зовнішнього інвестиційного середовища відносимо також державні та недержавні

організації, що займаються питаннями регулювання та координації інвестиційної діяльності. В Україні такими органами є:

1. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України (Держінвестпроект України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України. Держінвестпроект України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління Національними проектами – стратегічно важливими проектами, що забезпечують технологічне оновлення та розвиток базових галузей реального сектора економіки України.

2. Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу (УАІБ) Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу (УАІБ) є добровільною недержавною некомерційною організацією, що об'єднує усі компанії з управління активами в Україні. У жовтні 1997 р. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку надала УАІБ статус саморегульованої організації. З червня 2002 р. ДКЦПФР рішенням № 158 від 02.06.2002 р. надала УАІБ статус СРО ринку цінних паперів, яка об'єднує компанії з управління активами. На сьогодні це єдина в Україні саморегульована недержавна організація, якій держава делегувала частку своїх повноважень, визначивши їх в Законі України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» та Положенні про діяльність СРО ринку цінних паперів, яка об'єднує компанії з управління активами, затвердженому рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 29.09.2004 р. № 415.

Поява останнім часом різноманітних фінансових посередників визначає існування інвестиційного комплексу, який також вважаємо складовою інвестиційного середовища.

У літературі неправомірно ототожнюються поняття «інвестиційного простору» та «інвестиційного комплексу» й розглядаються іноді як синоніми. Але «комплекс» – поняття значно вужче, ніж «простір». Комплекс є структурна визначеність, яка фіксує зв'язки у сукупність

елементів, що становлять одне ціле. Так, виділяються галузеві, міжгалузеві, територіальні комплекси. Будь-який продукт є результатом комплексної взаємодії факторів виробництва, які формують його власні простір і час, що економічно вимірні.

Деякі вітчизняні автори вважають, що інвестиційний комплекс – це система підприємств і організацій, які виконують у виробництві функцію створення необхідних нерухомих основних засобів, достатніх для діяльності підприємств і організацій усіх галузей економіки. Тобто це комплекс підприємств і установ, продукція або послуги яких сприяють реалізації інвестиційної діяльності [18, с. 14]. До складу інвестиційного комплексу відносяться інвесторів-вкладників капіталу; підрядні будівельні підприємства і фірми незалежно від форм власності, субпідрядні спеціалізовані організації та будівельні кооперативи; проектні організації та установи, а також архітектурні організації; підприємства будівельної індустрії, промисловості будівельних матеріалів, конструкцій і виробів; хімічну, металургійну, лісову, деревообробну промисловість у частині, пов'язаній із поставкою предметів для інвестиційного комплексу; машинобудівельні підприємства, продукція яких призначена для створення нерухомих основних засобів і будівельного виробництва; агреговані виробничі управлінські структури; фінансових посередників: інвестиційні банки, інститути спільного інвестування; ринкову інфраструктуру фондового ринку та інвестиційного комплексу; органи державного управління, що регулюють діяльність суб'єктів інвестиційної діяльності [3].

Підтримуємо погляди вітчизняних науковців, однак, вважаємо, що включення до інвестиційного комплексу підприємств та організацій, які виконують у виробництві функцію створення лише нерухомих основних засобів дещо звужує цю категорію. Таким чином, інвестиційний комплекс держави являє собою сукупність організацій і фірм, що забезпечують інвестиційну діяльність. До його складу входять:

- органи виконавчої влади, що забезпечують виконання державної стратегії інвести-

ційної діяльності, реалізацію інвестиційних реформ, створюють необхідну інфраструктуру для залучення інвестицій та умови для збільшення притоку інвестицій;

- фінансові посередники інвестиційного ринку (комерційні банки, брокерські та дилерські фірми, фінансові та страхові компанії, інвестиційні фонди, депозитарії, товарні біржі, вексельні та клірингові центри, тендерні комітети, проектні та будівельні фірми);

- організації, що займаються збором, аналізом і наданням інформації у сфері інвестування (органи державної статистики, аналітичні агенції, і т. д.);

- організації, що надають спеціалізовані послуги у сфері інвестиційної діяльності (фірми – девелопери, незалежні реєстратори, прожект-менеджери, ріелтори, інжинірингові фірми, екаунтингові фірми);

- підрядники, що безпосередньо реалізують інвестиційні наміри (укладають угоди із замовниками та субпідрядниками, організації, що забезпечують матеріально-технічною базою, організації що надають транспортні та інші послуги).

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що разом внутрішнє та зовнішнє середовище інвестиційної діяльності за допомогою інформаційного середовища формують інвестиційний простір країни, аналіз якого дозволяє потенційному інвесторові прийняти рішення щодо інвестування. За визначенням І. Л. Сазонця та В. А. Федорової, інвестиційна привабливість – це сукупність трьох умов: сприятливої інвестиційної ситуації, інвестиційного клімату в галузі і регіоні, а також наявності переваг, що принесуть інвестору додатковий прибуток чи зменшать ризик [14].

Таким чином, багатофакторність інвестиційного простору вимагає ретельного вивчення впливу кожного із чинників господарства на показники інвестиційної діяльності. Для того, щоб оцінити інвестиційну привабливість країни, доцільно проводити аналіз факторів політичного, економічного, соціально-культурного, інституційного середовища, ресурсів та інфраструктури країн. Деталізація факторів, їхнього компонування, методи їхньої кіль-

кісної та якісної оцінки залежать від цілей і конкретних завдань тієї чи іншої інформаційно-аналітичної системи.

Здійснення детального аналізу багатьох трактувань таких категорій інвестиційної діяльності як «інвестиційний простір», «інвестиційний клімат» та «інвестиційне середовище» та методів їх оцінки надав нам можливість зробити ряд висновків. 1. В економічній літературі по-різному визначаються категорії «інвестиційний простір», «інвестиційний клімат» та «інвестиційне середовище». Аналіз публікацій свідчить про те, що значна кількість вітчизняних науковців вважає ці категорії тотожними, однак є сенс розглядати їх окремо. 2. Інвестиційне середовище, як сукупність інвестиційного комплексу, інвесторів інвестиційних ринків та інститутів являє собою внутрішнє середовище інвестиційної діяльності. Це середовище функціонує згідно з напрямками та нормами, що висуває для нього зовнішнє середовище. 3. Зовнішнім середовищем інвестиційної діяльності є інвестиційний клімат – як набір політичних, правових, економічних, соціальних і технологічних сил, які існують поза зоною контролю і впливу відокремленого бізнесу, та мають як позитивний, так і негативний вплив на розвиток його інвестиційної діяльності. Тобто це сукупність активних суб'єктів сил і факторів, які впливають на результати інвестиційної діяльності підприємства, на досягнення поставлених цілей. 4. Разом внутрішнє та зовнішнє середовище інвестиційної діяльності за допомогою інформаційного середовища формують інвестиційний простір країни. Аналіз інвестиційного простору країни дозволяє потенційному інвесторові визначити ступінь її інвестиційної привабливості та ризикованості країни та прийняти рішення щодо інвестування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 1560-ХІІ від 18 верес. 1991 р. [зі змін. та допов.] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1560-12-61k>. – Назва з екрана.

2. Бияков О. А. Теория экономического пространства: методологический и региональный аспекты / Бияков О. А. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 2004. – 152 с.
3. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посіб. / Дука А. П. – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2008. – 432 с.
4. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Губський Б. В. – К. : Наукова думка, 1998. – 390 с.
5. Гульбасов А. В. Концепция экономического пространства и ее потенциал в исследовании экономических процессов и явлений : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 / Гульбасов А. В. – Смоленск, 2007. – 165 с.
6. Зимовець В. В. Фінансове посередництво / В. В. Зимовець, С. П. Зубик. – К. : КНЕУ, 2004. – 288 с.
7. Коюда П. Н. Оценка финансовой состоятельности хозяйствующего субъекта Украины / П. Н. Коюда, А. П. Коюда // Персонал (Спецвыпуск). – 1998. – С. 202–205.
8. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2010 році : стат. зб. – К. : Інформаційно-видавничий центр Держстату України, 2011. – 282 с.
9. Нефьодова Ю. В. Визначення теоретичних засад характеристики інвестиційного середовища / Нефьодова Ю. В. ; голов. ред. О. О. Шубін. // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – Вип 29. – 540 с.
10. Носова О. В. Інвестиційна привабливість України: генезис, напрямки розвитку / Носова О. В. // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ : спец. вип. «Незалежній Україні – 20 років». – 2011. – № 2 (53). – С. 48.
11. Носова О. В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення / Носова О. В. // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1 (6). – С. 59–65.
12. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом / А. А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 471 с.
13. Рожманов В. Г. Методолого-практична організація інвестиційного простору регіону (на прикладі Автономної Республіки Крим) : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Рожманов В. Г. – К., 2009. – 175 с.
14. Сазонець І. Л. Інвестування: міжнародний аспект : навч. посіб. / Сазонець І. Л., Федорова В. А. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 272 с.
15. Сухинова С. Е. Региональная специфика инвестиционного климата / Сухинова С. Е. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2004. – 82 с.
16. Тарлопов І. О. Світовий інвестиційний простір: зміна напрямків та регіональні пріоритети / Тарлопов І. О. // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. тр. – Донецк : ДонНУ, 2009. – 1528 с.
17. Череп А. В. Инвестознaвство : підручник / Череп А. В. – К. : Кондор, 2006. – 398 с.
18. Федоренко В. Г. Організаційно-економічні заходи забезпечення розвитку депресивних регіонів / В. Г. Федоренко, Л. Л. Кравчук // Економіка та держава. – 2007. – № 2. – С. 59.
19. Харламова Г. О. Неоднорідність інвестиційного простору України / Харламова Г. О. // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 2 (56). – С. 27–33.
20. Шарп У. Инвестиции : [пер. с англ.] / Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. – М. : ИНФРА-М, 2003. – XII. – 1028 с.
21. Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua>. – Назва з екрана.